

Dziennik rządowy

dla

okręgu administracyjnego Namieśtnictwa we Lwowie.

Rok 1855.

Oddział drugi.

Część IV.

Wydana i rozestłana dnia 12. Lipca 1855.

Landes-Regierungs-Blatt

für das

Verwaltungsgebiet der Statthalterei in Lemberg.

Jahrgang 1855.

Zweite Abtheilung.

IV. Stück.

Ausgegeben und versendet am 12. Juli 1855.

12.

Rozporządzenie wysokiego Ministerstwa Handlu z dnia 20. Kwietnia 1855. l. 7,212—1,150.,

dotyczące zrównania dopłaty przy wysyłaniu ekstrapocztą sposobem kuryerskim.

Od dnia 1. Maja 1855. r. poczynając stanowi się we wszystkich krajach koronnych Monarchii Austryackiej, od wysówek sposobem kuryerskim uskutecznia-nych, jednakowo systemizowana dopłata do zwyczajnych należności, a mianowicie do każdego pojezdnego po 20 krajearów, a do ustanowionego pocznego (tryngielu) dla pocztyliona po 5 kr. od konia i pojedynczej stacyi.

O czém wszystkie zakłady pocztowe uwiadamia się z odniesieniem do dekretu byłej powszechniej Kamery nadwornej z d. 26. Marca 1839. r. l. 14,325—562. (Dzien. rozporz. najwyż. nadw. poczt zarządu T. I. str. 280.), tudzież do tu-tejszego dekretu z dnia 21. Sierpnia 1854. roku l. 19,706—2,538. (Dziennik rozp. T. II. str. 309.), które przez to doznają zmiany, a mianowicie pierwszy w punkcie 2., drugi równie w punkcie 2. lit. a).

13.

Prezydyalne rozporządzenie Namiestnictwa z dnia 4. Maja 1855. l. 2,411. Pr.,

wydane do wszystkich naczelników obwodowych, tudzież wszystkich władz policyjnych, o paszportowych stosunkach cudzoziemców w Brazylii.

W skutek oświadczenia wysokiej c. k. naczelniej Władzy Policyjnej z dnia 26. Kwietnia 1855. r. l. 4,951/329. I., wydał podług zawiadomienia c. k. Ministerstwa Spraw Zewnętrznych z dnia 22. Kwietnia r. b. l. 4,783. C. Rząd ces. brazylijski rozporządzenie pod dniem 10. Stycznia r. t., mocą którego cudzoziemcy w Brazylii od obowiązku uzyskania kart pobytu uwolnieni są, tudzież otrzymują upoważnienie, mocą którego za paszportami swojego rządu lub dokumentami podróznymi swoich tam przebywających poselstw, lub konsulatów, które wszakże potrzebują mieć *Visum* przynależnej władzy brazylijskiej, udawać się wgląd tamecznego kraju.

Gólurowski m. p.

12.

**Verordnung des hohen Handelsministeriums vom 20. April 1855,
Z. 7212-1150,****Gleichstellung des Zuschlages bei kourtermässig zu befördernden Extraposten.**

Vom 1. Mai 1855 angefangen wird in allen Kronländern der österreichischen Monarchie für die kourtermässige Beförderung der systemmässige Zuschlag zu den gewöhnlichen Beförderungs-Gebühren gleichmässig, und zwar zum jeweiligen Mittagelde mit 20 Kreuzer und zum gesetzlichen Postillionstrinkgelde mit 5 kr. für ein Pferd und einfache Post festgesetzt.

Hievon werden sämtliche Postanstalten mit Hinweisung auf das Dekret der bestandenen allgemeinen Hofkammer vom 26. März 1839 Z. 14325 — 562 (B. B. der O. H. P. Verwaltung I. Band, Seite 280), dann auf das hierortige Dekret vom 21. August 1854 Z. 19706 — 2538 (B. B. II. Band, Seite 309), welche hienach eine Aenderung erleiden, und zwar ersteres im Punkte Nr. 2, letzteres ebenfalls unter Punkt 2 lit. a), in die Kenntniß gesetzt.

13.

Statthalterei-Präsidial-Erlaß vom 4. Mai 1855, Z. 2411 Pr.,

an sämtliche Kreisvorsteher und die Polizeibehörden,

über die Passverhältnisse der Fremden in Brasilien.

Zufolge Eröffnung der hohen k. k. obersten Polizeibehörde vom 26. April 1855 Nr. 4951/329 I. hat laut einer Mittheilung des k. k. Ministeriums des Aeußern vom 22. April I. Z. 4783 C. die kaiserlich brasilianische Regierung am 10. Jänner d. J. eine Verordnung erlassen, durch welche die Fremden in Brasilien von der Verpflichtung zur Lösung einer Aufenthaltskarte enthoben und ermächtigt werden, mit ihren heimatlichen Pässen oder mit Reisedokumenten ihrer dortigen Gesandtschaften oder Konsulate, welche jedoch mit dem Visum der betreffenden brasilianischen Behörde versehen seyn müssen, sich nach dem Innern des Landes zu begeben.

Goluchowski m. p.

14.

Rozporządzenie wysokiego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych z d. 1. Maja 1855. l. 3,628., ogłoszone reskryptem Namiestnictwa z d. 10. Maja 1855. l. 16,322.

Zalecenie naczyń kuchennych z blachy żelaznej wyrobu Adolfa Pleischel i syna.

Czynione w wiedeńskich zakładach dobroczynności próby z naczyniami kuchennymi z blachy żelaznej, bez przymieszania kruszcu emaliowanymi, wyrobu Adolfa Pleischel i syna, fabrykantów, niemniej doświadczenia czerpane z dłuższego używania tych naczyń nawet na większe rozmiary, odpowiedziały doskonale korzystnym oczekiwaniom, powziętym pod względem ich trwałości, użyteczności, oszczędzenia drzewa i nieszkodliwości dla zdrowia: zaprowadzenie więc ich we wszystkich publicznych zakładach okazuje się nader zgodne z celem.

Śród tych okoliczności, przemawiających na korzyść Pleischlowskich naczyń emaliowanych, i ze szczególnego względu na tak pożądanego powszechnego zdrowia uchylenie naczyń miedzianych, które do sporządzania jada są przeznaczone, są powody do zwrócenia uwagi c. k. Władzy krajowej na te kuchenne naczynia i zalecenia, ażeby takowe w razie potrzeby w zakładach publicznych pod jej stęrem będących, sprawiać nakazała.

Bach m. p.

15.

Rozporządzenie c. k. Namiestnictwa z dnia 16. Maja 1855. l. 14,925.,

wydane do wszystkich urzędów obwodowych,

którem przepisano środki zapobieżenia zarazom na konie, tudzież środki najprędzszego odkrycia wybuchu zarazy i ograniczenia ich szérszenia się.

Zarazy na konie, które w obrębie administracyjnym tego c. k. Namiestnictwa w ostatnich czasach często się wydarzały, pociągnęły wprawdzie w każdym poszczególnym wypadku za sobą odpowiednie, do urzędów obwodowych wydane instrukcje, celem utłumienia zarazy, jakoteż przeszkodzenia jej szérszeniu się i zapobieżeniu nowemu wybuchowi téż.

Odnawiające się jednak pomimo tego zawsze jeszcze powawy złego, czas spólnego pasienia znowu nadeszły, tak częste obecnie forszpany, które niestety nastroczają zanadto wiele sposobności prędkiemu i wielostronnemu szérszeniu się i rozniesieniu zarazy, niebezpieczeństwo, jakie z tego powodu

14.

**Verordnung des hohen Ministeriums des Innern vom 1. Mai 1855
Z. 3628, kundgemacht mit Statthalterei-Erlaß vom 10. Mai 1855
Z. 16322.**

**Empfehlung der von Adolph Pleischl und Sohn erzeugten eisenblechenen
Kochgeschirre.**

Die in den Wiener Wohlthätigkeitsanstalten mit den aus Eisenblech mit metallfreiem Email von den Fabrikanten Adolph Pleischl und Sohn erzeugten Kochgeschirren gemachten Versuche und die aus dem längeren Gebrauche dieser Geschirre selbst in größeren Dimensionen geschöpften Erfahrungen haben den in Bezug auf deren Dauerhaftigkeit, Anwendbarkeit, Holzersparniß und deren Gesundheitsunschädlichkeit gehegten vortheilhaften Erwartungen vollkommen entsprochen, und es erscheint deren Einführung in allen öffentlichen Anstalten als sehr zweckmäßig.

Bei diesen zu Gunsten der Pleischlschen Email-Geschirre sprechenden Umständen, und mit vorzüglicher Rücksicht auf die im Interesse der öffentlichen Gesundheitspflege, so wünschenswerthe Entfernung der zur Zubereitung der Speisen bestimmten Kupfergeschirre findet man sich veranlaßt, die Aufmerksamkeit der k. k. Landesstelle auf diese Kochgeschirre zu lenken, und deren Anschaffung in den unter ihrer Leitung stehenden öffentlichen Anstalten im Bedarfsfalle zu empfehlen.

Wach m. p.

15.

Verordnung der k. k. Statthalterei vom 16. Mai 1855 Z. 14925,

an sämtliche Kreisbehörden,

über die Maßregeln, welche vorgeschrieben werden, um den Pferdeseuchen vorzubeugen, die ausbrechenden aber schleunigst zu entdecken und ihre Verbreitung zu beschränken.

Die in der letzten Zeit in dem Verwaltungsgebiete dieser k. k. Statthalterei häufig vorgekommenen Pferdeseuchen hatten zwar in jedem einzelnen Falle im Zwecke der Unterdrückung, sowie auch der Verhinderung der Verbreitung und der Vorbeugung eines neuerlichen Ausbruches dieser Seuche, an die betreffenden Kreisbehörden entsprechende Weisungen zur Folge.

Das dessenungeachtet noch immer sich erneuernde Auftauchen dieses Uebels, der jetzt wieder eingetretene gemeinschaftliche Weidegang, die gegenwärtig so bedeutenden Vorspannsleistungen, welche leider nur zu sehr den Anlaß zur schnellen und vielseitigen Verbreitung und Verschleppung der Seuche darbieten, die Gefahr, mit welcher dadurch

także koniom wojskowym, temi czasy po wsiach w mnogiej liczbie rozstawionym zagraża, nakoniec trwająca jeszcze w kraju naszym, a w szczególności u włościan ospałość w pielęgnowaniu koni i ochędostwie stajen, wszystkie te jedna w drugą wchodzące okoliczności razem wzięte, powodują c. k. Namiestnictwo, z odniesieniem się do rozporządzeń gubernialnych z dnia 12. Lutego, 28. Czerwca i 1. Września 1851., ll. 6,189., 24,104. i 35,323 wydać następujące przepisy:

1. Nakazany ze względów policyi weterynarskiej przepis ogólnego i doskonałego czyszczenia wszystkich końskich pomieszczeń i stajen, osobliwie tych, gdzie konie parszywe stały, należy pod dozorem zwierzchności miejscowych natchmiał wykonać, i wydać polecenie, które z surowością dopilnowane być ma, aby tego czyszczenia na przyszłość nigdzie nie zaniedbywano.

2. C. k. urząd obwodowy ma zarządzić, aby z tém ogólném czyszczeniem stajen, także ogólną rewizyę koni prywatnych znajdujących się po miastach i miasteczkach, jakotóż i po wsiach połączono, i takową przez zwierzchności i starszyznę miejscową z przyzwaniem doświadczonych mieszkańców, a w miejscach, gdzie się znajdują lekarze, chirurdzy lub egzaminowani konowalowie, także z przyzwaniem lekarza, chirurga lub konowala, jak najściślej przedsięwzięto, i co 14 dni do dalszego rozporządzenia ponawiano, przytém zaś nie tylko na to całą zwracano uwagę, czy się, gdzie parchy u koni, ale także czyli zolzy, nosaczina i tylezak nie pojawiają, o wynikłościach zaś téjto rewizyi do c. k. urzędu obwodowego ku dalszemu stosownemu zarządzeniu sprawozdania czyniono.

3. Równocześnie należy ogłoszoną rozporządzeniem gubernialném z dnia 17. Czerwca 1835. r. l. 32,267. naukę (instrukcyę) o leczeniu zaraz zwiędniętych i stosowném dyetetyczném postępowaniu z bydłem, a w szczególności §. 52. téj nauki o parchach końskich na nowo obwieścić, i utrzymującym konie sposobem szczegółowego pouczenia zalecić troskliwe pielęgnowanie swoich koni, i unikanie ile możności powodów pierwotnego rozwinięcia się parchów z tém upomnieniem, iż chcąc tym szkodliwościom skutecznie zapobiegać, usilnie starać się winni, aby w stajniach jak największe ochędostwo zachowano, konie regularnie a często po całej skórze zgrzeblęm chędożono, ich czuprynę, grzywę i ogón przeczesywano, często je pławiono, gdzieby zaś tego czynić nie można, takowe aby myciem i tarcieniem całej powierzchni konia wiechciami słomianemi zastępowano, nakoniec aby im podostatkiem zdrowej, suchej, z prochu owianej paszy, jeżeli można na przemian z trawą, tudzież sól do lizania czasami dawano.

4. Na lekarzy i chirurgów do komisyj w rzeczach zdrowia użytych, c. k. urząd obwodowy włoży obowiązek, aby w każdej podczas dotyczącej podróży służbowej objeżdżanej miejscowości, czy jadąc tam czyli téż z powrotem, czy-

auch die auf dem Lande dermal in großer Zahl, unterbrachten Militärpferde bedroht sind, und endlich der hiesigen, besonders bei den Landleuten noch immer schlummernde Sinn für die Pflege der Pferde und das Reinhalten der Pferdeunterkünfte, alle diese in einander greifenden Umstände zusammengenommen veranlassen die k. k. Statthalterei, mit Hinweisung auf die Gubernial-Verordnungen vom 12. Jänner, 28. Juni und 1. September 1851 Z. 6189, 24104 und 35323 zu nachfolgenden Bestimmungen:

1. Ist die, aus Rücksicht der Veterinär-Polizei gebotene Maßregel einer allgemeinen und genauen Reinigung aller Pferdebestände, Stallungen und insbesondere derjenigen, in welchen räudige Pferde eingestallt waren, unter der Aufsicht der Ortsobrigkeiten verzuglos durchzuführen zu lassen und die mit Strenge zu überwachende Einleitung zu treffen, damit diese Stallreinigungen künftighin nirgends verabsäumt werden.

2. Hat die k. k. Kreisbehörde zu verfügen, daß mit dieser allgemeinen Reinigung der Stallungen auch eine allgemeine Untersuchung aller, sowohl in den Städten und Märkten, als auch in den Dörfern befindlichen Privat-Pferde verbunden, solche von den Ortsobrigkeiten und Ortsvorständen mit Beiziehung erfahrener Insassen und in den Ortschaften, in welchen Aerzte, Wundärzte oder geprüfte Kürschmiede vorhanden sind, auch mit Hinzuziehung eines Arztes, Wundarztes oder Kürschmiedes auf das Genaueste vorgenommen, bis auf weitere Weisung alle 14 Tage wiederholt, und hiebei nicht blos auf das Vorkommen der Räude, sondern auch auf das der verdächtigen Drüse, des Roges und Hautwurmes der Pferde die volle Aufmerksamkeit gerichtet und über das Ergebnis zur angemessenen weiteren Amtshandlung an die k. k. Kreisbehörde Bericht erstattet werde.

3. Ist gleichzeitig der, mit dem Gubernial-Erlasse vom 17. Juni 1835, Zahl 32267 bekannt gemachte Unterricht zur Behandlung der Thierseuchen und eines zweckmäßigen diätetischen Verfahrens mit dem Viehe, insbesondere der, die Pferderäude betreffende §. 52 dieses Unterrichtes nochmals allgemein zu verlautbaren und den Pferdehaltern im Wege eindringlicher Belehrungen die sorgfältige Pflege ihrer Pferde und thunlichste Vermeidung der Anlässe der ursprünglichen Entwicklung der Räude mit der Erinnerung nachdrücklichst einzubinden, daß sie, um den betreffenden Schädlichkeiten mit Erfolg zu begegnen, sich die Beobachtung der größten Reinlichkeit in den Pferdeständen, das regelmäßige und häufige Striegeln der Hautdecke und Kämmen der Schopshaare und Mähnen und des Schweifes der Pferde, öfters, wo es unausführbar ist, durch Waschen und Abreiben der ganzen Körperoberfläche mit Strohwischen zu ersetzen, des Schwemmen derselben, endlich die ausgiebige Darreichung eines staublosen und guten, nach Thunlichkeit mit Grasfutter abzuwechselnden trockenen Futters, sowie auch der öfteren Salzleckbeseitigung besonders angelegen seyn lassen.

4. Hat die k. k. Kreisbehörde sämmtlichen, zu Kommissionen in Sanitätsangelegenheiten verwendeten Aerzten und Wundärzten zur Pflicht zu machen, in jeder, auf der bezüglichen Dienstreise berührten Ortschaft, gleichviel ob auf dem Hin- oder Rück-

nili rewizyą wszystkich koni na miejscu znajdujących się, i o tém urzędowi obwodowemu przełożyli sprawozdanie, która to czynność, gdy wiele czasu zabierać nie może, jako sprawa dopadkowa, zwyczajnie bez policzenia kosztów uskutecziona być powinna; zwłaszcza że z tego powodu w takim tylko razie koszta podróży i strawnego rachowaćby dozwolono, jeśliby przy takiej sposobności jedna lub druga z owych chorób końskich pojawić się miała, ponieważ w tedy lékarz dotyczący musiałby téj sprawie więcej czasu poświęcić, stan rzeczy należycie opisać, urzędowanie swoje stosownie do przepisów zdrowia przewieść, i jak się to samo przez się rozumie, rzecz całą c. k. urzędowi obwodowemu wykazać.

Należy przeto zalecić lékarzom i chirurgom, aby równocześnie ze swoim rachunkami kosztów podróży, zawsze, do dalszego rozporządzenia, także swoje sprawozdanie o wynikłościach przedsięwziętej przy téj sposobności rewizyi stanu zdrowia koni przedkładali, żaden bowiem rachunek ich podróży nie będzie wzięty pod rozprawę urzędową, jeśli doń nie będzie dołączone sprawozdanie o rewizyi koni przy téj sposobności przedsięwziętej i przez dotyczącą zwierzchność miejscową stwierdzonej; nakoniec

5. Należy odtąd z całą siłą czuwać nad najściślejszém dopełnieniem niniejszych zarządzeń, i powołanych dawniejszych przepisów, przeciwko przekraczającym te przepisy postępowanie karne wytoczyć, tych zaś, którzyby stali się winnymi czy to zaniedbanego, czyli téż niepowiedzonego przeszkodzenia wybuchu, lub utłumienia zarazy, albo rozszerzenia się téjże, do wynagrodzenia kosztów komisji z tego powodu zrzadzonych pomusić.

Gołuchowski m. p.

16.

**Rozporządzenie c. k. Namiestnictwa z dnia 4. Czerwca 1855.,
L. 20,077.,**

wydane do wszystkich urzędów obwodowych i do magistratu lwowskiego.

**o zachowaniu ostrożności przy pożywaniu grzybów, nawet
jadalnych.**

W Łopatynie, Korsowie, Ohladowie i Zawidczu, włościach obwodu złoczowskiego, wydarzyło się dnia 8. Maja i dni następujących, że od jedzenia grzybów 30 osób zachorowało, a z tych pod symptomatami działania narkotycznych, ostrój trucizny 16 osób zmarło w przeciągu 24 do 48 godzin.

Ze ściśłego, na miejscu przez lékarzy przedsięwziętego dochodzenia i z botanicznego tu następnie zdziałanego oznaczenia grzybów, z jadalnemi zupełne podobieństwo mających, a zbieranych w tychże samych miejscach

wege, die Untersuchung aller bei Hause befindlichen Pferde vorzunehmen, und hierüber an die Kreisbehörde Bericht zu erstatten, was nicht zeitraubend seyn kann und daher als ein gelegenheitliches Geschäft in der Regel ohne Kostenaufrechnung bewirken zu lassen ist, zumal man aus diesem Anlaße nur für den Fall Reise- und Zehrungskosten bewilligen wird, wenn bei einer solchen Gelegenheit eine oder die andere von den Pferdekrankheiten zum Vorschein kommen sollte, weil der betreffende Arzt in einem solchen Falle dem Geschäfte mehr Zeitaufwand widmen, den Befund gehörig aufnehmen, die vorgeschriebene sanitätsgemäße Amtshandlung durchführen, und wie es sich von selbst versteht, das Geschehene der k. k. Kreisbehörde nachweisen mußte.

Den Ärzten und Wundärzten ist daher einzubinden, mit ihren Reisekostenrechnungen bis auf weitere Weisung immer gleichzeitig auch den Bericht über das Ergebnis der, bei dieser Gelegenheit vorgenommenen Untersuchung des Gesundheitszustandes der Pferde vorzulegen, weil man keines ihrer Reisepartikularien der weiteren Amtshandlung unterziehen lassen wird, welches mit dem Berichte über die, bei dieser Gelegenheit gepflogene Pferdeuntersuchung und mit der dießfälligen Bestätigung der betreffenden Ortsobrigkeit nicht belegt seyn sollte, endlich ist

5. auf die genaueste Befolgung der gegenwärtigen Anordnungen und der erwähnten früheren Vorschriften von nun an feste Hand zu halten, gegen die Uebertreter dieser Vorschriften das Strafverfahren eintreten zu lassen, und sind diejenigen, welche an der unterbliebenen oder mißlungenen Verhinderung des Ausbruches und der Unterdrückung der Pferdeseuche, oder an deren Verbreitung die Schuld tragen, zu dem Ersatze der, aus diesem Anlaße erwachsenen Kommissionskosten zu verhalten.

Coluchowski m. p.

16.

Verordnung der k. k. Statthalterei vom 4. Juni 1855 Z. 20077,

an alle Kreisbehörden und den lemberger Magistrat,

über die, bei dem Genuße selbst von essbaren Schwämmen zu beobachtenden Vorsichten.

In den, im Zloczower Kreise gelegenen Ortschaften Lopatyn, Korsów, Ochladów und Zawideze sind am 8. Mai d. J. und die nächstfolgenden Tage 30, durch den Genuß von Schwämmen veranlaßte Erkrankungen vorgekommen, und von diesen unter den Erscheinungen der Einwirkung eines narkotisch scharfen Gistes 16 innerhalb der Zeitdauer von 24 bis 48 Stunden tödlich abgelaufen.

Aus der genauen, an Ort und Stelle vorgenommenen ärztlichen Erhebung und der in der Folge hierorts bewirkten botanischen Bestimmung der, den genossenen vollkommen gleichen und auf denselben Standorten eingesammelten Schwämme hat sich

okazało się niewątpliwie, że te wszystkie wyźrzczone przypadki rozchorowania się spowodowało jedzenie grzybów, po polsku i po rusku smorzami zwanych (*helvella esculenta*), a więc takich grzybów, które, jak to już ich botaniczna nazwa wskazuje, jako jadalne powszechnie są znane, a nawet we włościach na wstępie wymienionych, przed dniem 8. Maja r. b. od wielu tamiecznych mieszkańców, bez najmniejszej szkodliwości dla zdrowia nieraz pożywane były.

Taka wynikłość dochodzenia musiała poprowadzić do wniosku, że smorze zwyczajnie nieszkodliwe, w skutek szczególnych stosunków powietrza, a mianowicie w skutek nieustannych w owym czasie ulewnych deszczów, uległszy osobliwemu procesowi roztwarzającemu w organicznych swych częściach składowych, nabyły przez to własności zdrowiu szkodliwój, podczas gdy z dalszego wypadku dotyczących badań pokazuje się, że do rozwoju szkodliwego działania grzybów pomienionego gatunku, także nieumiarkowane ich użycie, szczególnie u biednych, prawie na to tylko pożywienie ograniczonych włości, używanie starszych i przestających grzybów tego gatunku, jakoteż mniej staranne czyszczenie i niestosowne przyprawienie tychże, istotnie przyczyniły się.

Gdy poszczególne, o tym samym czasie w skutek jedzenia smorżów w głównem tutejszém mieście wydarzone, chociaż nie tak wysoko posunięte, a pod wpływem lékarskiej pomocy pomyślnie odbyte przypadki takiego zachorowania stwierdzają, że czasami i wśród szczególnych okoliczności grzyby tego gatunku szkodliwymi bywają, przeto c. k. Namiestnictwo widzi się spowodowaném, obwieścić następujące, co do smorżów i w ogólności wszystkich grzybów potrzebne środki ostrożności, ściśle tychże przestrzeganie najusilniéj zalecając:

1. Ponieważ podczas długo trwających deszczów ulewnych i bezpośrednio po nich wyrastające smorze, tak jak wszelkie grzyby, za bardzo podejrzane uważać musimy, przeto takowych o tym czasie zbierać i na pokarm używać nie można: dla tego téż kiedy taka słotna pora nastanie, sprzedawania takowych po miastach i miasteczkach dopuszczać nie należy.

2. Smorżów i innych grzybów rosnących na miejscach ciągle bardzo wilgotnych, w żadnej porze za pokarm używać nie można, ba nawet znanych grzybów nieszkodliwych z zupełnie nowych, dotąd nie doświadczonych miejscowości, tylko z największą ostrożnością próbować, a więc z początku w małych bardzo porcjach używać należy.

3. Stare, już kruszące się, pleśnią lub innemi małemi bedłkami na powierzchni narosłe smorze i inne grzyby nie powinny być na pokarm używane, równie jak wszystkie zwiędłe i jako nie świeże wyglądające grzyby, po miastach i miasteczkach przez zniszczenie ich zaraz na miejscu z publicznej sprzedaży wykluczyć potrzeba.

unzweideutig herausgestellt, daß alle vorgedachten Erkrankungen durch den Genuß der Stodmorchel, *Helvella esculenta*, polnisch und ruthenisch Smorze, somit durch Schwämme veranlaßt wurden, die, wie dieß schon der botanische Namen derselben andeutet, als genußbar allgemein bekannt, und selbst in den eingangsgenannten Ortschaften vor dem 8. Mai d. J. von vielen Insassen ohne dem geringsten Gesundheitsnachtheile häufig genossen worden sind.

Dieses Erhebungsergebniß mußte zu dem Schlusse führen, daß die sonst unschädliche Stodmorchel in Folge besonderer Witterungsverhältnisse, und namentlich in Folge der, in der betreffenden Zeit eingetretenen, anhaltenden Regengüsse einen eigenthümlichen Zerfetzungs-Prozeß ihrer organischen Bestandtheile eingegangen ist, und dadurch eine gesundheitschädliche Eigenschaft angenommen hat, während aus den weiteren Ergebnissen der bezüglichen Nachforschungen hervorgeht, daß zur Entwicklung der schädlichen Wirkung der bezeichneten Schwämme auch noch übermäßiger Genuß derselben, insbesondere von dürftigen, fast nur auf diese Nahrung hingewiesenen Landleuten, die Verwendung älterer und überständiger Schwämme dieser Gattung zum Genuße, sowie eine minder sorgfältige Reinigung und fehlerhafte Zubereitung derselben wesentlich beigetragen haben.

Da einzelne, um dieselbe Zeit in Folge des Genußes der Stodmorcheln in der Hauptstadt vorgekommenen, obgleich nicht so hoch gesteigerten und unter dem Einflusse ärztlicher Hilfe günstig abgelaufenen Erkrankungen, die zeitweilig und unter besonderen Umständen eintretende schädliche Wirkung dieser Schwammgattung bestätigen; so findet sich die k. k. Statthalterei veranlaßt, folgende rücksichtlich der Stodmorchel und überhaupt aller Schwämme nöthigen Vorrichtungen bekannt zu machen und zur genauen Beobachtung nachdrücklichst anzuerempfehlen:

1. Da während und unmittelbar nach lang angedauerten Regengüssen wachsende Stodmorcheln und alle Schwämme als sehr verdächtig anzusehen sind, so sind solche zu dieser Zeit nicht einzusammeln und zum Genuße nicht zu benützen, daher auch bei dem Bestande der obbezeichneten Witterungsbeschaffenheit in Städten und Märkten zum Verlaufe nicht zuzulassen.

2. Auf beständig sehr feuchten Standorten wachsende Stodmorcheln und sonstige Schwämme sind zu keiner Zeit zum Genuße zu verwenden und selbst als unschädlich bekannte Schwämme von ganz neuen bisher unbenützten Standorten nur mit der größten Vorsicht als Nahrungsmittel zu versuchen, daher Anfangs nur in sehr kleiner Gabe zu gebrauchen.

3. Alte, schon im Zerfallen begriffene, mit Schimmel oder andern kleinen Pilzen an der Oberfläche besetzte Stodmorcheln und sonstige Schwämme sind zur Nahrung nicht zu verwenden, und eben so wie alle welk und abgelegten aussehenden Schwämme in Städten und Märkten durch sogleiche Vertilgung derselben vom öffentlichen Verkehre ganz auszuschließen.

4. Tak smorze, jak i wszelkie inne grzyby należy przed zgotowaniem ich na strawę starannie oczyścić; grzyby już kruszące się, i dla tego bardzo miękkie, spróchniałe, łatwo rozdziierające się albo pleśnią pokryte, w szczególności zaś części smorzów, na powierzchni rozkrojonej koloru mdłego żółto-białego nie mające, precz wyrzucone być powinny, a uznane niepodjejrzanemi pokrajane kawałki ropą lub roztworzonym octem dobrze wypłókać należy.

5. Grzyby tym sposobem wypłókane, po zupełnym odlaniu oplóczyn, potrzeba w drugiej świeżej wodzie długi czas dobrze gotować, twarde, lub w gotowaniu twardniejące z jada zupełnie wyłączyć, grzyby zaś, międko ugotowane, po odlaniu wody, dodawszy masła i soli, smażyć.

6. Smorze i wszelkie grzyby nazbierane, nigdy długo po nazbieraniu, a szczególnie nigdy w miejscu parnym trzymać nie należy, a nawet grzyby z zachowaniem powyż przepisanych ostrożności przyrządzone, nie chowając je długo, mają być w krótkce spożyte.

7. Gdy nakoniec żadnej wątpliwości nie podpada, że nawet grzyby całkiem niepodjejrane i należycie urządzone, za jedyną żywność i nad miarę użyte, łatwo zaszkodzić mogą, przeto należy używania takiego w ogólności troskliwie wystrzegać się.

Ces. król. urząd obwodowy (magistrat) otrzymuje przeto niniejszemu polecenie, aby natychmiast zarządził, iżby z wyżej wypisanymi ostrożnościami, przy zbieraniu, czyszczeniu, gotowaniu i pożywaniu smorzów i wszelkich jadalnych grzybów zachować się mającemi, wszystkie gromady miejscowe obwodu przez plebanów miejscowych po zwyczajnej nauce z kazalnicy dokładnie obeznano, i przy wyłożeniu obowiązku zachowania własnego zdrowia i życia, do ściśłego onych przestrzegania usilnie zawezwano.

Nadto zarządzić potrzeba, aby publiczność także przez osiadłych w obwodzie, lub tam na urzędzie będących, albo i innych lekarzy i chirurgów w podobny sposób pouczono, prócz tego zaś wydać polecenie, którego c. k. urząd obwodowy należycie dopilnować ma, aby w dozorowaniu policyjnym co do smorzów i innych grzybów, po miastach i miasteczkach na sprzedaż wynoszonych, ściśle podług przepisów w ustępach 1. i 3. tego rozporządzenia danych, postępowano.

Gołuchowski m. p.

4. Sowohl die Stöckmorcheln, als auch alle anderen Gattungen Schwämme sind vor der Zubereitung zum Genuße sorgfältig zu reinigen, die schon in Fäulnis begriffenen und deswegen sehr weichen, morschen, leicht zerreibbaren oder mit Schimmel bedeckten Schwämme, und insbesondere auch die an der Schnittfläche nicht mattgelbweiß gefärbten Stücke der Stöckmorchel ganz wegzuworfen, und die verdächtig erkannten Stücke der zerschnittenen Schwämme mit Salzwasser oder verdünntem Essig gut auszuwaschen.

5. Die so ausgewaschenen Schwämme sind nach gänzlicher Wegleitung des Abwaschwassers in einem anderen frischen Wasser durch lange Zeit gut zu kochen, hierbei hart bleibende, oder selbst während des Kochens härter werdende Schwämme von der Bestimmung zum Genuße ganz auszuschließen, dagegen die weich gekochten nach Wegschüttung des Kochwassers unter Zusatz von Butter und Salz zu schmorren.

6. Eingesammelte Stöckmorcheln und alle Schwämme sollen ferner nach ihrer Einsammlung nie lange, und am allerwenigsten in einem dunstigen Raume aufbewahrt, und selbst die unter Beobachtung der obbezeichneten Vorrichtungen zubereiteten Schwämme ohne längere Aufbewahrung bald genossen werden.

7. Da es endlich außer Zweifel gestellt ist, daß selbst vollkommen verdachtlose und gehörig zubereitete Schwämme als alleinige Nahrung und im Uebermaße genossen leicht schaden können, so ist ein derartiger Genuß derselben überhaupt sorgfältig zu vermeiden.

Die k. k. Kreisbehörde wird angewiesen, sogleich die Einleitung zu treffen, damit die obangeführten, bei der Einsammlung, Reinigung, Zubereitung und dem Genuße der Stöckmorcheln und aller genußbaren Schwämme zu beobachtenden Vorrichtungen allen Ortsgemeinden des Kreises von den Ortsseelsorgern gelegentlich eines Kanzelvortrages umständlich bekannt gemacht, und mit Hinweisung auf die Pflicht der Selbsterhaltung zur genauen Beobachtung eindringlich empfohlen werden.

Eine gelegentliche gleichartige Belehrung des Publikums ist ferner auch durch die im Kreise ansässigen, angestellten und sonstigen Aerzte und Wundärzte zu veranlassen, und überdies die von der k. k. Kreisbehörde gehörig zu überwachende Verfügung zu treffen, damit sich bei der polizeilichen Ueberwachung der in Städten und Märkten zum Verkaufe ausgebotenen Stöckmorcheln und sonstigen Schwämme genau nach den, in den Absätzen 1 und 3 dieses Erlasses vorkommenden Bestimmungen benommen werde.

Goluchowski m. p.

